

tásos nevelők szintén sokat tanulhatnak belőle és szülői értekezleteken jóf hasznosítható, érdemleges anyagot meríthetnek soraiból. Külön ki kell emelnünk *Székelly Károly-nak* sohasem szolgálai, hanem mindig a lényegét visszaadó, gondos, magyaros fordítását.

Jankovits Miklós.

Rudolf Bode: Leben und Erziehung. 1939. 8-r., 43 lap.

Öt tanulmány: részben aforisztikus elmélkedések az étlettel és neveléssel kapcsolatos fogalmakról nemzetiszocialista alapon. Ezek: A lényeg, Aktivitás és passzivitás, Játék és nevelés, Feszültség és feloldás, Beszéd és beszédmozgás. Elgondolásának, tanításának központi irányelve a lelki ható erők, amelyek a cselekvő akarattal az életközeli magatartásban (*Haltung*) nyilatkoznak meg (12, 17). Fontos annak alapvető felismerése, hogy minden lelkiiség külső megnyilatkozásának iránya mozgásban vagy mozgás által előidézett magatartásban jelentkezik. (37). Minden igazi aktivitásnak értelme az életerőnek csak fokozása lehet, nem pedig gyengítése (21). Az a kérdés, hogy a játékos magatartásból mennyit szabad és lehet az életbe átmenteni és milyen eszközökkel (22). Tárgyi és újszerű voltánál fogva különös figyelmet érdemel az utolsó értekezés: *Sprechen und Sprechbewegung*. Ebben utal rá, hogy a testi mozgás és a beszéd (beszélés) jellegzetes elemi megnyilatkozások, amelyek az életben összhanggá olvadnak. Ebből kiindulva megállapítja a szerves mozgásnak három főtörvényét, amelyek a hullámtörvényébe foglalhatók össze (38—41).

Mint a mai német pedagógusok és írók általában, szerzőnk is élesen bírálja az uralkodó iskolarendszert: Az iskolázás első éveiben mindennek előtt a lelki hatóerők kifejlesztését kellene szorgalmazni, később is nem az ismeretek tömegére, hanem az akaratképzés elveinek alkalmazására kellene súlyt vetni (12). Itt egy népellenes hagyománnyal van dolgunk, a lélek mélyéig terjedő ellenállásokkal, amelyeknek letörését megnehezíti az, hogy kerek két évszázadon keresztül folyó beltenyésztés hihetetlenül megszilárdította (14). Hat »alapbelátásos« pontba sűríti azokat a követelményeket, amelyek segítségével a mai nevelést ki lehetne ragadni mechanikai üzemből és természetessé tenni (20). A nevelőknek az egyoldalú aktivitáshoz való ragaszkodása oka annak a sajátos huzavonának, amelyet a nevelés forradalmi újjáalakításával szemben tanúsítanak (15). Arra van szükség, hogy alaposan eltakarítsuk legalább 50 százalékát annak, amivel nyilvános iskoláink ma foglalkoznak és megbénítják a fiatalok lelki erejét. Nincs szükség fő- és melléktárgyak értelmetlen megkülönböztetésére (19). Az eddigi pedagógia végzetes tévedése, hogy nem ismerte fel kettős feladatát: az élőknek ápolását és azt, hogy a növendéket megtanítsa az élet forgatagában helytállni (26).

E tanulmányokban tág tér, szinte vezető szerep jut a testgyakorlatoknak. Ez különleges és kedvelt területe a szerzőnek, amellyel már előző munkáiban is foglalkozott: »*Leib und Seele in der Leibeserziehung*«, »*Bewegung und Gestaltung*«, »*Musik und Bewegung*«. A mai egyoldalúan beillesztett testnevelés — írja — nem felel meg a nemzetiszocialista neveléspolitikai cél-

kitűzésének, mert merőben a teljesítménytípus kitermelésére irányul és nem tartja szemmel annak bekapcsolását az élet áramába (18). A tornában a megfeszítés és felszabadulás (*Spannung und Entspannung*) természetes változására van szükség (29). Lényegében szószólója a testieknek eszemmel és lélekkel való telítésének, amit a »*leibnahe Weisheit*« és »*Leib-Seele-Einheit*« eredeti kapcsolatok is szemléltetnek (l. még 13). A testnevelés gyakorlatai számára a falusi népnek századokon keresztül követett mozgásélete kell hogy irányadó legyen, ezek: az eredeti erőteljes munkamozgás és az ugyancsak eredeti étellel teljes táncmozgás (32–33). Minden igazi mozgás ritmikus, azaz egyidejűleg gazdaságos és szervi értelemben helyes (35).

A jellemző idézetekre visszatekintve, nem számolhatunk be egységes gondolatokról és érzelmekről. A szerzőnek nem mindig sikerül nagy hévvel előadott saját meggyőződését az olvasóban objektív igazsággá alakítani. Ennek oka részben az is, hogy úgy a régi mint az újabb pedagógiai igazságokat saját kedvelt elvont gondolkodásába burkolva tárja elénk. Rendszerező, osztályozó és összefoglaló tehetségét azonban készséggel elismerjük.

— m —

Géza Szabó: Geschichte des Ungarischen Coetus an der Universität Wittenberg 1555–1613. (Bibliothek des Protestantismus im Mittleren Donauraum, für die Forschungsstelle für Kirchenkunde Südosteuropas, besonders Ungarns, a. d. theologischen Fakultät der Universität Halle—Wittenberg. Herausgegeben von Michael Bucsay. Band II.) Halle a. d. Saale, 1941. Akademischer Verlag Halle. 8-r., 158 lap.

A magyar-német kulturkapcsolatokat érintő németnyelvű könyvsorozatban, mely a Duna középső folyása mentén elterülő országok protestantizmusának különféle kérdéseiről szól s melyet Bucsay Mihály budapesti ref. lelkész szerkeszt, II. kötetként Szabó Géza dolgozata jelent meg a wittenbergi egyetem XVI. és XVII. századi magyar tanulóinak egyesületéről. A szerző műve főképen magakutatta, eredeti levéltári adatok alapján készült. Főforrásul a wittenbergi Coetus Hungaricusnak, a magyar »coetus«-nak, a magyarországi diákok wittenbergi társaságának vagy egyesületének anyakönyve (*Matricula Coetus Ungarici*, másképp: *Bursa Wittenbergensis*) szolgált, melyet a coetus főnállása idején az egyes seniorok vezettek, 1613-ban pedig az egyesület utolsó tagjai magukkal vittek Magyarországra s először a nagybányai főiskolában helyeztek el. 1798-ban Sinai Miklósnak, az érdemes debreceni egyháztörténésznek birtokába jutott, ennek halála után 1823-ban Fáji Fáy János híres könyvgyűjtő és debreceni polgármesteré lett, kitől végül 1869-ben Révész Imre professzor vásárolta meg mai tulajdonosa, a debreceni ref. kollégium részére. A matricula 3 részből áll, amennyiben a coetus tagjainak névsorát, az egyesület törvényeit s szabályait tartalmazza s végül pénzügyi természetű följegyzéseket. E főforrásán kívül szerzőnk sok egyéb idetartozó kiadatlan anyagot is fölkeresett a drezdai állami levéltárban, a halle-wittenbergi Luther Márton-egyetem oklevéltárában, a magdeburgi állami levéltárban, a wittenbergi városi templom irat-